د اتمانخېلو جغرافيه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپيريال ترمنځه اړيکي دي. جغرافيه هغه ساينس دي چې د مځکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوی قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوي جغرافيې دي. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې هوم استوګن دي سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد مځکه پاتې شوي چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټري" ليکلي د ديو علاقه زياتره غرنۍ سيمه ده. باجوړ [illegible] تر [illegible] د ميندونو په منځ کښې واقع ده، د مشرق خواته د رانيزی او سمه رانيزی تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعې په منځ کښې غزيدلي ده، په دي سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنډ د اتمانخېلو سره لګيدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزيدلې ده. او دغه شان د ملاکنډ هوم. يو خواه د تنګۍ منډا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله يې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنډ د کوټ اکرې نه تر هريانکوټه پورې. او دغه علاقايې د اتمانخېلو په وړو ځانګو ويشلې شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سيمه کښې ده چې بهمرې ځانګه د اتمانخېلو پرې ميشه ده، دغه علاقه دغه سيمه په سنګاوو، کوهې، برمول، مياه خان، پيپل، تر خرکۍ يادېږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل ميشته دي دغه سيمه نه بهر تر لوند خوړه پورې ميشته دي چې خټک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دي.

بل خواه د ديو سيمه په اورکزۍ ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لرې او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوې او خپله خاوره يې تر ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لرې. دغه اصل ټاټوبو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په دير کښې لوۍ علاقې لرې چې شمېر يې تر ډير حده پورې زيات دي اتمانخېل قبائل يو خواه د باجوړ د ترکاڼي قبيلې سره پوله لرې بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبيلې سره پولې لرې او بل اړخ ته يوسفزو سره پولې لرې د مردان د سيمې اتمانخېل ګير

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپیر پولې د خټکو او یوسفزو سره لري او په دیر په سیمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لري چې یه ډیر ځایونو کښې د یوسفزو سره ګډ پراته دي

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم میشه دي چې پولې د کاکړو سره لري او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پراته دي. د پښتنو به لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولایتو کښې میشته دي او ورسره د پښتنو ګن شمېر نورې قبایلي ورسیږي نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوابې، سوات، شانګله، تر اټکه او بیا تر هیندوستانه خواره شوي.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لری په دغه اړه محمد حیات خان په خپل کتاب حیات افغانی کې وایي چې

(دی قبیلې ځنی کورونه د کابل په شمال یعنی کوه دامن کې میشته دي ... ددوي یو ښاخ کوچیان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حیات خان ذکر فیو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوکن دی خو دغه یوزینی ندی بلکی اتمانخېل د افغانستان په ۱۸ ولایتونو کې ځای پر ځای استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۴۹.

د ۱۸۴۹ کال د اکتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزۍ د علاقې د اتمانخېلو کلیو په مشبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامی کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخېلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځې. دغه خبر د انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخېل د جنګ تیاری کۍ او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخېل وزوری او ټیکس هغستل تري شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخېلو هوم خپل جنګی تیاری شروع کړو چې ګنډل یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې د اتمانخېلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخېل د خر کی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول . کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول د اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د تحصیل کاتلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د **۱۸۴۹** کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي بي تر مشری لاندې له پېښور څخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی وکړی.

په **۱۱** دسمبر کو لیفټیننټ کرنل بریډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه هغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنکاوو کلې د اتمانخېلو ډیر په سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټننټ کرنل بریډشا د اتماتخېلو په کلی د دوانه طرف نه او هوم له مخي طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف نه ډیری حځی وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قېسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولی په اتمانخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلې یې په درې طرفه ګیر کړې وو. دغه کې
.انګریز فوځ له خواه یو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې انګریز ته سخت نقصان ورسیده له انګریز د فوځ څخه وژنی وشوې او ډیر
پکې زخمان هون شه. انګریز لیکې چې دغه اتمانخېل کرنل بریېشا ډیر معمولي ګڼلی
.وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې اتمانخېلو ځوانانو یو ځل بیا په انګریز فوځ باندی وړی وړې حملی
شروع کړی چې په دغه وخت کې یې د انګریز له خواه چې کوم سامان تللو را تلو هغه
باندی اتمانخېل ځوانانو حملی شروع کړی بلکی د دغه سامان لوټ کول یې شروع
کړه ځکه چې انګریز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.
.

.په دغه بابله محمد حیات خان په خپل کتاب کې لیکی چې

مشریقی برخه کې بهمری ځانګې اولاد اسمعیل خېل داوت خېل او سه سمده میشته دي. د
بهمري اتمانخېلو وسله والو کسانو شمیر د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډیر لوټماران
او جنګیالی دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په میاشت کې د انګریزانو د فوځ په زریعه او د پیښور
کمشنر جان بیچر په تدبیر د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعیت په ډول ګوزاره کوي.
دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مینه لرله او هندوان به یې نیول او له هغوی به یې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمې اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د ګولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهي سیمې ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

۱۸۵۱.

ناوی ډهنډ د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باجوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور ځانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دي قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریاېي سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پړانګ غار ګنډېری نری او به سپن خړی ناوی ډهنډ کوټ ټوټۍ اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او برید جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او برید نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځي کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنډ د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندې د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږي چه اتمانخېلو غازیانو د مردان او پیښور په علاقې کړي وې.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پیښور او د ایسفزو د علاقې د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړي وو. د ملک خلق پرې سخت ناراضه وو ـ او مخالفت ته یې ملا تړلې وه ـ د دې ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومې یو فرنګی اخیستې وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنې رسالدار فتح خان خټک مقرر شوې وو ـ جیمز او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجی دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال طرف ته د ګجر ګړی په مقام دیره وو ـ چې د شپې په وخت کښې **مکرم خان اتمانخیل** د ناوې ډهنډ د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پرې حمله اوکړه ،دغه وخت انګریز لیکې چې په ۷مه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلې خمې څخه بهر شه چغې یې کړې چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځای شپه وه. په دې موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائیډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخېل ته راغلل. سر جاج بنګ څونډ لیکی چې دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښې شوې وه چې انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. سر جارج مخکښې لیکی چې مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښې ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلې شوې انسان وو.

.۱۸۵۲

په کال۱۸۵۲ کې اتمانخېلو د هشتنګر کې او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کې په پرله پسې د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل. د ابازی چارسدی قعله چې په کال ۱۸۵۲ کې جوړه شوې وه له انګریز له خواه چې د اتمانخېلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوې وکړې. او په کال۱۸۵۲ کې یې اجون خان ته پنا ورکړه چې د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چې له انګریز په زړ یې کرکه لرله او د تنګې کلې کې اوسېدو.

اجون خان به خپلې مځکې بغیر کرلی پرېښودل چې دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چې انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دې کیدلو څه حصه هغستته که چرې دغه فصل به خراب کړې شه. نو اولتهه به د انګریز له خواه د هغه سړې نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کېږدله. اصل کې اجون خان انګریز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه ډسل هوم د اجون خان دانګریز سره په تیرو څه وجه له کېبله راغلې وو.

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او الته یې پنا وغستلله او اجون خان د انګریز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې یې ځان سره یې نور هوم د انګریز له خوا تښتیدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپریل د میاشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګریز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي برید وکړو چې د هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل شخه راغلې وه. چې نن ورته پړانګ غار اتمانخېل وايې. په دغه برید کې یو تحصیلدار اوژلې شه. او دغه حال یې د دغه تصیلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصیل نور اهلکار او فوځ هرڅومره چې وو هغه یې مړه کړل او دغه ځائې د انګریز له خوا یې ډیر سرکاری مال هوم تالا کړل. چې انګریز لیکلې چې لوټ یې کړه. مخکې له انګریز له خوا ولیکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبیلې د دي قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګریز یره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپریل انګریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پېښور څخه انګریز فوځونه .

.راراوانيدل پيل کړه

دغه فوځې دسته له انګریز له خوا (سر کولن کیمپبیل) په مشرې کې کوله چا چې په ابازې کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ایچ آر جیمز د فوځ سره وو. اول وارې یې په ناوې ډهنړ حمله وکړه. د دی مقام تعریف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر ځومره مقاماتو د فرنګی فوځونو حملې کړیدې. په هغې کې ناوې ډهنړ ډیر مستحکم او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلي نه ډیره پښه او مظبوطه قعلعه تاو وا چې دغه قعلعه د کلې څلور طرف ته وه. په دغه قعلعه ورغتل ډیر زیات ګران کار وون چې مخکې انګریز د دغه قعلعه په نیزدې فصلعه کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي نه وو. او انګریز فوځ له سامان ارسدا چلیدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د وخت اړولو کوشش کیدلې شه په دغه کې انګریز فوځ قعلعه ته ډیر زیات نیزدې شه چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګریزانو یو بل لیدلو بلکې اوازونه یې د یو بل هوم اوریدلې شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعلعه نه پرې راوتل او د تکبیر چغه یې کړه. انګریز مخکې بیانې چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خیمو وه چې سمدستې پرې راغله او وایې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل کې اصلحه ډیره کمه نه وه. دغه کې انګریز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته ورکړو. دغه کې انګریز فوځ سامان سمبالول کې وخت لږیدو. چې دغه وخت انګریز اسرار جی این هارډنک ډیره بهادرې وکړه خپل فوځ یې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلې وو چې مونږ به قعله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان یې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازې د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مینه ټوټې اګره نومې غرځیزه درو تنګو سختو او خطرناګو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندې راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبله وکړه او د هسنغر ډیر مشهور کلی تنګي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیچه کې د انګریز له خوا یو جمعدار او څلور نور زخمیان شول.

اثر افغانی صیب لیکې چې .

هر کله چه دَ فرنګیانو فوج په تنګي باندے کیمپ او لګاوه..نو اُتمانخیلو په مشهور مرکزی کلی پرانګ غارے دَ حملے کولو اراده اوکړه .. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخیلو په قبلئیزه حصه کښے په داسے برېد دے یعنے دَ اتمانخیلو دَ غرونو په جنوبي لمنو کښے دَ هشنغر علاقے ته سپلمه او دَ اوتمانخیلو دَ امبار اُتمانخیل او دَ پنډیالئ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځائے دَ وهلونه دَ فرنګي غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخیلو طاقت ختم کول وو..په پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګي ته دَ انګریزانو برېکیږ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ئے نور راجمع کړ. دَ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخیل نګیالی وو..ورسره دَ

هغوي په اِمداد کښے دَ روانی (راونړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپیں اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازیان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلی وو دغه ټول په شمار باندے درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کیمپبل المعروف په لارډ کلائېډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ ګنډېرۍ او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېره باندے دَ تنګی کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ے چپاوُ اوکړه له هغه ځايي پري اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چې څو ورځې پر له پسي جنګ اوشه چې په دغه کې انګریز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وي. د پړانګ غار په جګړه کي انګریز ته هوم کړه نقصان وشه. چې ټوټل پکې ۱۸ کسان مړه او زخمیان شه.

مخکې انګریز وايې چې د پړانګ غار اتمانخیلو علاقه ډیره سخته وه چې لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګی فوځ په کلی ورے غ وران ئے کړ..نور دَ غره درو ته دَ ننوتلو تاب ئے نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کي د ټوټۍ اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حمیدخان.

انګریز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ دریاب ئے پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل بریډ او دَ هشنغر په بره سر دی..دلته ئے قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو ا و مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاقې حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښې ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبېلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګندپهېرى کلی باندے پراته وو..دَ فرنګی فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه راګرځېد په ګندپهېرى ئے حمله اوکړه او کلے ئے وران کړله ..او دے ئے قام مشران ئے اونپول لېږے ورځے پس دَ رووانی قبیلے مشران راغلل..معافی ئے اوغوښته درخوست ئے منظور نه شه .. البته کرنل میکسن چه په دغه ورځو کے کښے دَ پېښور کمشنر وو هغه ترینه یوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګرېزانو او قبائلو دَ دغ اقرار نامے مطابق دَ روانی قبیلے خلقو کېږے دَ ګندپهېرى نه اوچتے شوے او دَ جلاله (صلع مردان)په مېره ئے دېره اونپوله ...جلاله ته درانی قوم اتپا ګندپهېرى نه راغلے وے

په دوي کښے یوه کورېنۍ دَ پپرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قندهاری کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پپر صالح اولاد دے ..دَ پپر صالبح زیارت په طورو مردان کښے ..دَ کورېنۍ دَ روانی قوم ستانه دار دی او په دی غزا کښے دَ پپرانو دَ دے کورېنۍ مشرانو ښه مردانه بهادري کړے وو..دَ روانی قوم سره یوه بله کوېنۍ چه ګندپهېرى نه جلاله ته په کېږه راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورېنۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ ځمکنو دَ مشهور مرید اخوند صوفئ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صدیق او اخوند محمد رفیق اولاد دے ..دَ اخوندزادګانو په دے کورېنۍ کښے اخوند فقېر شاه دَ ناوی ډهنپ او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبیا چه انګرېزانو ګندپهېرے کلے وران کړ .. نو ..دَ روانی قام دَ غازیانو سره جلاله ته راغلي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانک غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۷۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د برید پیل کولې اراده ولرله.

۱۸۶۶.

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوي وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړې وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۶۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پرا ته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاوو پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

(c) ketabton.com: The Digital Library

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې
ولې زمونږ په زد ودریدلې.

په مارچ ۱۸۶۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو
بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تسلسل لري.
خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د
ملکانو سخه ادا شوه.

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې
څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه
برمول کلی ته په کړه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله
او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دي توګه د کوهي او پیپل
دوه کلي په میدان په مځکه پراته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو.

د جولای ۱۸۶۴ کې کې اسستېټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته
دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړي ا تمانخېلو ښخه وژني وشوي او ښه پکې زخميان شه. دغه جنګ ښه وخته پورى بار بار وشه چې په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه .

په کال ۱۸۶۵ کې په دوى جرمانه ولږيدله او ښه ملکان يې ونيولي شه. خو دغه نه پس انګريز خپل فوځ تيار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي .

د کال **۱۸۶۶** په ۷ مه جنورى د پېښيور ښخه د انګريز فوځيان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پينډۍ ښخه راوتله او بله د ايبټ اباد ښخه چې په نوښار کې د بريګيډئر جنرال ډنسفارډ او د پوليټيکل افسر کرنل بيچلر په مشرى کې جمع شه. دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي .

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ مياه خان طرف ته لاړو چې نيم فوځ يې پريخودو چې دغه کلي وران کړي باقې فوځ يې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي يې هوم وران کړو دغه کې دغه کلي وسوځولی شه. دغه کلي پلی د خان په وړاندې تبا شه .

يوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شيرخانه او زومندى په دې يره وو چې زمونږ کلي به وسوزلی شي. په بله ورځ فوځ له ميان خان ښخه لاړو چې باراون راخکې شوې وو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندي د دوه کالو لپاره جرمانه ولږيدله.

.برمول کلي تبا شه. ديولونه يې په هاتيانو ونړيدل

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلی له خانانو سره سيټلمنټ وکړو

.۱۸۷۸

د کال ۱۸۷٦ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهری کينال باندي ۱۰۰ تعداد کي اتمانخېل ځوانان راغله د مياں روکندين په مشری کي او حمله يې وکړه چې هغه له کبله دغه حمله کي له انګريز له خوا وژني وشوي او له کيمپ هغه ځايه وران کړي شه او له هغه ځايه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کي وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د

.بوټ کور ځانګي سره تعلق لرلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګریز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپری کلي باندی فوځی کاروایې وکړي. سپری هغه کلي کوم کې چې میاں روکندین اوسیدو. او حکم وکړي شه چې دغه سړی ونیولی شي. دغه کلي د انګریز د واک لاندي د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځې کاروایې داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشي. چې فوځ په پټه لاړ شي او خپل کار وکړي.

په کال ۱۸۷۸ فروری په ۱۴ مه نېټه یو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائېږ له څخه وه. د مردان د سیمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګریز فوځې سره د ۶۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګریز ټولنې مشری کیپټن ویګرام بیټې کوله چې ورسره کیپټن کاواګناری هوم وو چې پولیټیکل کمشنر پښیور وو.

په هغه لار یې نیولې وه کومه لار چې د ابازۍ او د تنګي خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګي کلي ته نیږدې شه. په شمالی طرف یې د غرو نه واوریدل او د سوات کینال له کرښې څخه تیرودو ورسته ۲ میله لرې د ابازۍ څخه او هلته ښکته شول اسونه یې د شپیته کسانو په واک کې پاتې کړو چې ابازۍ قعلعه ته یې بوزی. باقې فوځ پیدل راوان شه. له هغه وریسته د په یو تنګه لار انګریز فوځ کوتل سپری ته ورسیدل. دغه ځای څلور سحت راورسیدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پولیټکل افسر اویل چې میاه رکندین به په جمات کې وي یا به د کور په برج کې به وي دا ځایې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رښا ولږیده انګریز حمله وکړه او فوځیان د کلي په جمات ورغلل او جمات یې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د میاه رکندین کور برج ته ورغلل چې هغه کې هیڅ څوک نه وو. دغه کې انګریز ته خبر وشه چې میاه رکندین د جمات په شا په یو کور کې پنا ه غستې هغه ځای فوځ وپس شه چې خلکو ته یې اویل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړی ګنی د چتونه به درته وسیزو. دغه وخت جګړه وینختته له انګریز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه یو کس د میاه رکندین وراره اویشو او بل یې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا میاں رکندین ته اویله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل یو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ویشتلې شه چې میاه رکندین شهید کړي شه ځکه چې انګریز ډیر په چال رنووتې وو یو خواه دغه کلي واله نا خبره وو بل د انګریز طاقت زیات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اویشلې شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګریز فوځ ډزي شروع کړي او فوځیان یې نشانه کړل دغه ننګیالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزیشن اغستی وو. چې سخت جنګ اوشه. انګریز وایې چې دغه ځوانان نه څه خلک اویشتو شه. له انګریز له خواه هوم اویشتې شه چې زیاتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازی قعله ته لاړه

له هغه وریسه په اتمانخېلو د انګریز له خواه ۱۰۰۰ زر روپۍ جرمانه ولګیده

دغه کې د اتمانخېلو څانګې زیرکو او پخی کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپرې کلي ځوانانو په یوریا ځل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړې شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولږیده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لورې چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړي وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شي. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی ځانګه وه. مخکې انګریز وایي چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پورې زمونږ په فوځ او په فوځي سامان ډزې کړي وي. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندې.

انګریز لیکي چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایي چې مخکې مونږ شکوکس نه سدو او خونګی طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومی ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزی په مونږ وکړي چې مونږ يې بې ځايه کړو. مخکې وايي چې لیپټنټ کاکریل دغه ورځ د پل لاپاره ځای کتلو چې فوځ ته اسانتیا شي چې له دغه کېبله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګريز بريد وکړو چې ډير زيان يې ورته ورسو او اتمانخېلو ډير په ننګ او غيرت باندې د انګريز خلاف جنګ اوکه. چې له انګريز له خواه ۲ فوځيان افسران او ۳ عام فوځيان اوژلی شه. چې دغه فوځيان کې ليپټنټ کرنل بيټي هوم شامل وو. د انګريز د فوځ څخه ۲۱ فوځيان زخميان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهيدان شوي وو چې ډير پکې زخميان شوي وو.

.۱۸۹۷

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګريز د ملاکنډ په پوسټ حمله ور شوي وو. چې زياتره پکې دپړانک غار يا لمن اتمانخېل او شموزی اتمانخېل وو. ډير اتمانخېل د مومندو سره هوم ميلاو شوي وو د هډا مولا په مشری کې چې په شنکرګړ کې حمله کړي وه. او د شبقدر په جنګ کې يې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزی اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدري په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړی د سيند پل ونيسې او د انګريز د باجوړ په تللو يې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګريز فوځ د جنرال ميکليجان په مشری کې چې يو بريګيډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل باندې ورسیدو. دغه نه پس جنرال بینډېن بلېږ ګوسم کلي ته راغي چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګریز له خواه وصله وغښتلی شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړي شوي خو زیاتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بینډېن بلېږ د باجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل یې جاري وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمیر کې شموزی اتمانخېلو د ماموندو سره شامل شه چې په جنرال جافریز په کیمپ حمله وکړي. دغه کې د بوټ کور یا بوټ خپل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګریز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د ماندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هغستې شوي وو چې دغه کلي واله د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولایی باندې اتمانخېلو او سواتیانو سره په ګډه د کوتل په فوځي کیمپ حمله ور شوې وو چې او انګریز وایې چې سرې په سوات سیند اوړي او له نور لښکر سره یو کیږي. مخکې انګریز لیکی چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړي شوه چې دغه کیمپ پریخودلی شي کوم خواه چې د انګریز د فوځ ۳۱ پنجاب ایفینټري پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپاره ضروری وه چې په شمالی پوسټ باندې د لښکر له خواه غټی حملې شروع وي او دغه کیمپ کې فوځیان محفوظ نه وو چې ځان یې د لښمر څخه بچ پاتي کړی وو. دغه وخت کې د مردان د سیمې نه نور فوځ راورسیده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لوی تعداد کې شامل مړي شه. مخکې لیکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوری ورسیدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک میورو اتمانخېل شهید کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه یې مشري کوله په دغه حملوں کې. مخکې لیکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زین الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې موندلی شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوي وو. مخکې انګریز وایې چې په لښکر کې زیات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي میاه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوي وو. مخکې انګریز ریپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځیان ډیر سخت ستړې شوې وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډیر جزبه او په ډیر حمت سره چنګیدل د انګریز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پورې په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړي وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبیلو پکې هوم په یو لښکر کې جنګیدلې وو چې دغه کې د سواتي ادینزی د تالاش خلک باجوړی د میدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چکدره باندې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهیدان شوي وو. بل خواه وایې چې په چکدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهیدان د پښتنو د لښکر له خواه شوي وو.

د دیر لیوی هوم څه ملیشه په لښکر کې شامله شوي وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدرې نه ریپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایې چې په دې وخت کې زمونږ خلاف اتنانخېل رنیزی دوشخېل او څه پکې سواتی هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن ریپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتی رانیزی او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایې چې په دغه چکدرې په جګړه کې د دیر لیوی هوم حصه هغستې وه خو د دوی جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغانې صیب څه داسې لیکې چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلی علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سزتور فقیر غزا له راغے. د اتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسی د سم رانړی زئ او سوات رانړی زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اووهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل ریډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځ سوات سیند په غاړه په قلنګئ دره باندې راواوخت اکره. ټوتئ. کوټ. مینه طرف ته را تاو شه. او بله حصه لښکر د درګئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښېدل اتمان خیلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوے ډنې. سپری. بوچه. او پړانګ غار حمله اوکړه. د ناوے ډنې قلا چه به کښې نه وه وهلے شوې هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زیات غازیان هلته په اګره اوتوتئ کښې په جنګ کښې ګیر وو. د پړانګ غار اوسپری ابادی ورانے شولے.

مخکې انګریز وایې چې دغه وخت د مرخنۍ په پیښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا میشته شوې وو. دغه وخت د جنرال جیفریز جنرال جافریز په مشرۍ کې اراده وکړه چې په انزرګۍ دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باق باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کېله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګریز له خواه اتمانخېلو ته دا وړاندیز پیش کړي شه چې تاسو ټول تسلیم شئ.

په نومبر ۲۲ نېټه ابازۍ ته ولیږلې شه د لیپټننټ کرنل مونټانارو په مشرۍ کې چې د پړاګ غار د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ۲۳ مه نېټه د کرنل ریډ په مشرۍ کې نور فوځ هریان کوټ ملاکنډ ته ولیږل شه چې د بر ټوټۍ لاندې دغه علاقه پرته ده. بله ورځ د انګریز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسیدل چې دغه ځای د کوټ اګری بر ټوټۍ او د خانوړی د اتمانخېلو د ملاکانو سره یې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوې له انګریز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګریز ته حواله کول هوم شامل وي. دغه نه پس انزرګۍ ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېبله هیڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اګره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوې وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګریز فوځ بر ټوتۍ ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو.
په خانوړۍ کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځیانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هریان کوټ او هیرو شاه باندې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامیاب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غار اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګنډیرې کلې کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصله انګریز فوځ ته حواله کول وو.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غار یا لمن اتمانخېلو باقي شرطونه ته تیار شه خو د وصله ورکولو څخه یې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږیدله کومو چې فرنګي فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

.کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلوا کۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګریز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوښتله چې دا خلک وځپي. دغه رنګه د کال **۱۹۰۸** قیصه ده چې په شاه یې ډیر اوامیل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دې او د انګریز په خلاف یې میړنې خولې دي .

په ۱۹۰۶ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حلیمزو او ترکزو د روحیې له مخې بې باوري لا پسې زیاته شوه. چې په کال **۱۹۰۶** په شبقدر کې د بریدونو لړۍ پیل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزی د محاصیل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د میرباز اتمانخېل او د حکیم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبټۍ **ملک میرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې ټپې شوی او وروسته یې د انګریز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینی ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی ابازی کې وکړي شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال **۱۹۰۴** کې تنګي د ابازی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سړی پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار اتمانخېل او کوډاخېل خېل بائزی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونډ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو ځمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ **۱۹۰۷** کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دی خبر سره د لښکر ځواک زیات شه. دوه سکوارډن ۲۱مه کیولري ته اردر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسیدل خو د دوی له رسیدو لږ وروسته داسې ښکاریده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګریز وایې چې په حقیقت کې ستونزه په هیڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دې کې څه لښکر چې نه یې غوغتل چې واپس خپلو کلیو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصیل میرباز اتمانخېل او حاکیم په مشرۍ کې یوزای شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سیندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بریدونو د پیل لپاره د وټاکلو.

انګریز مخکې لیکی چې دوی په پرله پسې توګه درې ځلې شبقدر ته څېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګرېزانو د لاس لاندې له خاورې لومړی برید د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزی کلی چې شنکرګړ په شمال ختیځ ته په شپږ کیلومترې پروت دي. دغه کلی باندې برید شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه یې له ځانه سره یوړل.

یوه ورځ وروسته د میرزاده کلی چې له مروزي څخه دوه میله لیرې. هوم دغه رنګه پرې برید وکړی شه. خو په دغه لښکر د واپسۍ په لاره عسا خان او غلام خان د ډاګ حمله وکړه چې دغه عیسا خان او غلام خان همیشه د انګریز له خواه ملګری وو. دغه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دریم زوروره برید ترسره کړو. له شبقدر نه نهه کیلومتره سویل ختیځ ته په یوه کلي چلیکار کې د هندوانو دوکانونه لوټ شول او لښکرې ډله د غنیمت په نیولو سره وپس شه.

مخکې لیکې چې په مجموعی ډول د شبقدر او ابازی د انګریزی فوځی پوسټ مظبوط کړي شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزی دغه یې په ۱ اپریل وکړه.

مخکې چې لښکر ته د فوځی ځواکونو د زیاتوالی علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېری لښکر یې په یوه وخت کې چمتو کړي وو. خپلو ګاونډیانو ته یې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګریز فوځ که د دوي سیمو ته ننوځي. محاصېل د کوډا خېل مومند اول واری د میټۍ موسا خپل ته درخواست وکړو خو التته د غیرت خان اثر رسوخ زیات وو او دغه ملک د انګریز حکونت سره په ملګرتیا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې یې تر لاسه کړې. دغه وخت میرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سیمو کې لښکر جوړ کړي او په غولام خان حمله وکړي کله چې دیو برید کوو په میرزاډیر کلي او دغه برید نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار یې ورته نیولی وه. خو په دې کې دوي لږه کامیابي ومنته. خو په دې مهال یې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل یې کامیابي ترلاڅه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفی صاحب د بټیکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوټخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبايلو سمدستي د خپلو معيارونو په لور روان شول او په څو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډير پکې افغان خاصداران وو د افغان خاورې څخه بوهاى ډاګ او کمالي ته راوتلي.

د اپريل په دولسمه نيټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوى د خپل پلار په نمائندګی حاضر شو. څوک ناروغه وو. دلته دوى د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره يوځاى شول پداسې حال کې چې محاصيل چې په وروستي بريد کې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خيل د جرمانې د ورکولو په حال کې و، يو ځل بيا زړورتيا وښوده او په تيزۍ سره د لښکر سره يوځاى شول.

اپريل په ۱۷ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکوارډن کيوو يو کمان، او ۲ توپ او ۵۵۰ پياده فوځ د ليپټنټ کرنل فين لپاره وليږل شول او جنرال سر جيمز ويلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګريز د ۵۰ په اسونو ناست فوځيانو او ۱۰۰ پياده فوځيانو له خوا ونيول شوه او د متنا او ابازي تر منځ په کړۍ صدر کې پوسټ جوړ کړى شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پیل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کمالي کې و او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلي د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې یوه ته یې د پنډیالی دره کې د ډاګ له منځه وړل او بله یې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډیالي چې پخوا یې د ګوډ ملا شاکر محاصیل کوډا خپل مومند او **میرباز اتمانخېل** د ګاګ سوځول ترتیب کړی و. په ۱۹ مه دوي بیا د برجینا پاس ته لاړل چې چې دوی د شپه هغه خوا تیرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټولیدو کې هڅه وکړه چې عیسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټې خو دغو دوو قبیلو د دومره لویو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بیا یې خپل ورور ولیبړل چې له انګریز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس یې د ځای د پیښودو پریکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره ابازي ته وتښتېدو. او البته هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلعه یوه برخه ورانديز شوې وه، مګر د ځای په اړه د یو څه اختلاف له امله هغه پریکړه وکړه چې نږدې په یوه کلي کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګرېز لیکي چې د همدې ورځې په ماښام د مټا په لویدیځ کې زموږ د پولې باندې د پیندړیالی د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر باندې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځی او مټې پوسټ کې یوځای شی. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پرې وکړی شوې.

دغه کې انګرېز وایې چې مونږ ته نقصان وکړې شه.

د 1 امه رائل وارویکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلی شه.

د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه.

د ۱۹امه لانسر له خواه یو فوځي زخمی کړی شه.

دغه انګریز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو.

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د بریګیډیئر جنرال انډرسن په مشری کې د پښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل راروان شه. په دغه شپه باندې د مټه په پوسټ باندې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادې یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویکاکک ارډر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزې وکړی دغه چې درې ډزې وکړې شوې له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوې دا وخت په غلنۍ مومندو کې دي. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شي.

لاړه کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړي. پدې کې باید داسې خبرې شاملې وي

د ملاکنډ نه د وتلو

د غلام خان تسلیمېدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګریز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پرې ډزې وکړې خو انګریز ته پکې څه نقصان نه وو شوي. په بله ورځ لښکر په برید وکړې شه چې پکې د انګریز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوې دې. دغه کې انګریز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازی له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړي او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړي شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړي شه چې د انګریز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګریز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دې جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیل شوي وه.

د اتمانخیلو د امبار سیمې له طرفه ۱۰۰۰ **اتمانخیل** لښکر وو.

پکې د ننګراهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول مومندو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پورې جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنۍ سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغاني صېب لیکي چې

په ۰ کښې د علاقه انبار اتمان خیل شکته را پریوتل د پیښور په علاقه کښې ئي د فرنګي په (څوکو حملې شروع کړي. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي .ئې اوکړه .)

د مۍ د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقي د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لورې وخوځېدو او غونډېې د (عمرا) کلي د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوې ډلې د سختې مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوې غونډۍ په سر مورچه نیولې او مخې ته یې یوه ژوره ناله وه. غازیان چې د ښۍ لورې د اووه پنځوسم وسله وال کنډک د چپ لورې د سکهانو د درې پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرني توپچي قواوو تر حملې لاندې راغلې وون د خپل سنګر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکرې بېرته کلي ته ستنې شوې نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکرې اعتراف کوي چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازیانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېرې مړانی توریل په لاس خواه څه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدې رانوتل. د شپې له خواه څه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتیجه یې ورنه کړه.

په ۲۴ می کال ۱۹۰۵ بانډې خبر ورکوی مومند فیلډ فورس له خواه انډین سټیټ سیکریټری ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بریګیډ د لاری نه شاتو خېل ته په وړوکې جرپ باندې منتقل شه. او مخکې وایې چې د امبار اتمانخېل ډیر سخته مورچه نیولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخیل** وو چې د ناوکی خلک پکې هوم وو. وس هغیو دغه ځای نه منتشر کړې شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پینځه پنځوست وژنی شوی او وایې چې مونږ انګریز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګریز وایې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پریښودو ګومبټی ته لاړه او د میرباز خان کور مو وران او ویچاړ کړو. او بیا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځایی فوځ سره میلاو شه. بیا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلي ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګرېز د رسمي اسنادو په وینا د مۍ میاشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبایلو یوې دوه زره کسیزې قوې د امبار د سیند شی لورې ته انګریزي قواوو په مقابل کې ټینګې مورچلې نیولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک یو ویشتم او اتم نمبر غرنۍتوپچي قواوو سره یې جګړه وکړه.

د مۍ د میاشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پایې ته ورسېده کله چې د سر جیمز ویلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګریزي قواوو د روسنیو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شویدي

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۴۲ زخمیان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۷۲ زخمیان

اخر افغانی صبب لیکي چې

ورپسې په کال کښې د علاقه غاړه اتمان خیل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د) فرنګیانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال کښې د انبار اتمان خیلو او غاړه اتمان خیل راکوز شوه د هشنغره کلی اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زیاته شوه تر پیښور پورې د پولیس څوکئ به ئې تالا کولی. د اولنی جنګ عظیم ورځې وې فرنګي په ځان وو. غبږ ئې نه شه کول. اخر د چې په جرګو مرکو په کال کښې هیڅله اتمان خیل قلار شول. البته د غاړې اتمان خیل ئې درې زره روپۍ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال کښې د غاړې اتمان خیلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خیلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خیل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

۱۹۰۹.

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکیم خان په مشرۍ چاسده کې برید وکړو چې هغه برید کې یې هیندوان هوم وتختول. چې بیا هغه هندوان اتمانخېلو پریخودل.

۱۹۱۰.

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه باندې د امبار اتمانخېلو د انګریز سره جرګه وکړه په پیښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګریز د لاس لاندې علاقوں باندې بریدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اویلې شو چې کو هیندو چې اصېل اتمانخېلو تختولی دي د انګریز د علاقې نه د هغی لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بیا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوایش وکړي شه چې په امن باندې خبری اتری پکار دی. او دغه کې دویمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پیښور کې په ..مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګریز چیف کمشنر سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.۱۹۱۵

.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړی په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پوری په قوت کې پاتې شو

.۱۹۳۰

کله چې د قصه خوانی د پښتنو د وجلو پیښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په ټسل په مې ۱۹۳۰ کې د پانجکوړی په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهری وکړی او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د ټسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګی کلی ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندی د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمباریانی وشوی چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندی خوړ باندی مورچې جوړیکړی او دغه لښکر یې منتشر کړی. دغه لښکر په داسې حال کې منتشر شوې وو چې له انګریز له خواه پری په جازونو بمباریانې شروع شوې.

لکه انګریز لیکې چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغی چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوې دې. چې مونږ پرې په مې ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمباری د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندی خوړ کې خکاره شه په جون ۱ مه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمباري وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مخکې وایې چې مونږ په جندی خوړ په لښکر باندې دشپې هوم بمبارې وکړه. مخکې انګریز وایې چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوې چې په هغه کلو باندې هوم بمبارې وکړو. وایې چې مونږ په ۱۷ او ۱۲ نېټه بمباری په برنګ اتمانخېل سیمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګریزانو خپلې سیاسي حربې هوم استعمال کړی.

خو په جولای په میاشت کې فقیر صیب د علینګار یو ځل بیا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزی علیزیاو اصېل وو چې په سوات په سیند په جنوب کې دغه لښکر وو. وایې چې څمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځایه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مخکې انګریز وایې چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپریل ۱۳ مه په کلو بمباریانې وکړې. په ۱۷ نېټه علیزو اتمانخېلو دباره سوات سیند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزې اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه یو ځل بیا بمبارې وشوا.

انګریز لیکې چې د ریسالپور د هوای ډغر نه به مونږ تلو یو ورځ به مو په اتمانخېلو بمبارې کوله او بله ورځ به مو په وزیرستان کې په محسود کوله لکه وایې چې ۱۲ جولایې په محسود بمباری. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۲ بیا په محسود قبیلې. او په ۱۷ نېټه بیا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقير عليګنګار او اتمانخېل په جندی خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای یې په انګريز فوځ باندی د وينو تویولو سلسله جاری وساتله دغه وخت سرکاری علاقی ته هوم ډير نقصان ورسيدو اخير کې انګريز فوځ د کرنل سکاټ په مشری کې ډير غټ فوځ له انګريز له خواه تيار کړو چې تنګی ته يې راوليګو چې په قبائلی لښکرو يې د توپونو ګولی ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډير قبائلی لښکری ځوانان شهيدان شو او ډير زخميان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډير نقصان ورسولو .

ژمونژ مجاهدين نومی کتاب کې عبدلحليم اثر افغانی ليکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سیاسی تحريکونه اثر قبائيلی علاقو باندې اوشه. نو د ارنګ برنګ اصيل نومی اتمان خيل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خيل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په بريډ په جندی خوړ پريوتل مورچې ئې اولګولی انګريزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډيره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پوليټيکل ايجنټ ميجر جے. ډبليو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګريزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مينه نه ئې سړک شروع کړ په ټوټۍ ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصيل ځانګه له اتمان خيلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلی شوه د پړانګ غار محاز هک کمزورې شه. د قبائلي غازيانو لښکر واپس شه. غازيان د جنګی قيډ يانو په شکل د فرنګي په لاس پريوتل په اګست ۰ کښې جرګه تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخه شوه. قيد يان ئې راپريودل. البته چې د غازيانو کومه وسله فرنګي له په لاس ورغلې وه هغه ئې غازيانو ته واپس نه کړه.

د اګره په غزا کښې يو نوي روحاني پېښشواد عليېنګار فقير راښکاره شوی وو. ډير شهرت ئې موندلو بېرې. هغه په اګست ۰ کښې د پړانګ غار په لار په پيښور د غزا کولو خيال لرلو لېکن د اتمان خيلو په الېنګار په فقير اعتبار نه وو لار ئې ور نه کړه.

.۱۹۳۲.

په کال ۱۹۳۲ کې دير د نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنګ وېنختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښکر مشري عليېنګار فقير کوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷ مه په منځ کې دغه لښکر له خوا د چترال روډ له انګريز لپاره په خطره کې وو. مخکې وايې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډير مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انګريز د بانړکی کيمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښکر په کلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمبارياني وشوې.

.۱۹۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولايي ۳۱ مه نېټه فقير عليګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سيند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغلې چې د مخ نيوې لپاره سوات ليوې وليږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخميان شولي له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راواړيدل. د دغه سوات ليوې له په مدد کې د انګريز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګريز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړې د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګريز د رائل ائر فورس په فوځې جاز باندې د لوی اګرې اتمانخېلو ډزې هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه ورغورځيدل په اتمانخېلو کې.

په دغه کې انګريز اويل چې دباره لوی اګره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اګرې اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګريز له خواه وشوا چې په دغه علاقه يو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر يو ځل بيا د سوات په سيند راوغوتل چې بريد يې د انګريز په زد وکړو. په فروری په مياشت کې چې فوځ په د قلندکی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کتنه کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخليدو نو د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړې وژنی وشوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علیڼګار فقیر په مشرۍ کې برید وکړو کله چې د چترال انګریز فوځ یو په وپسۍ کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتیدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوي او د انګریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انګریز له خواه توپونه ارټرلرۍ هوم استعمال شوا چې دغه له .کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علیڼګار فقیر له طرفه انګریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعله چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنګه ناکامي شوي وي چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الینګار فقیر غوښتل چې کیسکنۍ او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزۍ اتمانخېلو جرګه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادة نشو نو هغه ځۍ علیڼګار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پشت ته لاړو.

.۱۹۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېز لیکي چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علینګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګرې اتمانخېلو کې چې کوم فوځی سړک جوړېږي د فوځی پوستې لپاره چې هغه پوسټ ورانه کړی او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځی دسته راغله چې دغه لښکر منع کړی وايي چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځی دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوږلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلې وو انګریز ته چې خپله انګریز وايي چې مونږ په دغه دوران کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوي وو.

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلی لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابی حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانې ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راو لیګله خو د قبائلی لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوښهره بریګیډ یې جګړې لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکۍ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمبارۍ کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کماندر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریکیډ کماندر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقیر د علیګار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیرې حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابي حملې وې. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیاني ورکیدلې خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړې لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکی ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار يې په فقير علېنګار حملې وکړې خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقير علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډېر وخته پورې د علېنګار فقير د انګرېزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګرېزانو تسلیم کړه چې د لوئ اکرې مهم هغه منظر چې وو که ډېر نه وو خو په منځ کې ډېر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالي

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson-Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor’s gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand’s. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

(c) ketabton.com: The Digital Library

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79

19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19

20. The Bombay Chronicle 25 November 1934

21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910- page 8-12-66-77-

22. Reference (د غازي میرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ۱۳۹- ۴۶-۱۴۰)

23. Reference محمد شفیع صابر-تاریـــخ صوبه سرحد- پاڼه ۶۶۶

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library